

1976

OPHAVSPERSON/NØGLEPERSON

Villy Karlsson

FAKTA

Dokumenttype:
Udklip

Sprog:
Dansk

Arkivplacering:
HC arkiv Møn/HC Egne Tekster

DOKUMENTINDHOLD

Om "arbejderlitteratur" og "skrivende arbejdere"

TRANSSKRIFTION

Hvad er arbejderlitteratur?

Af Villy Karlsson

BEGREBER som "arbejderlitteratur" og "skrivende arbejdere" er kastet ind i den aktuelle kulturdebat. For at få belyst disse emner har Leif S. Nielsen henvendt sig til forskellige forfattere, såvel professionelle som "skrivende arbejdere" og bedt dem fortælle om meningen med deres forfattervirksomhed og om hvad de forstår ved arbejderlitteratur. Vi bringer her et bidrag af forfatteren Villy Karlsson. Han er udlært kemigraf, var aktiv i modstandsbevægelsen, formand for DKU 1945-50, fra 1951 ansat ved Land og Folk, chefredaktør her 1960-70. Villy Karlsson har skrevet bøgerne: "Inspirationen i den irske revolution - James Conolly", "Ploven og stjernerne" og "Firkanten".

— TIL DEN progressive og socialistiske arbejderlitteratur må efter min mening stilles de samme krav om kunstnerisk-litterære kvaliteter, som vi stiller til al anden litteratur. Det vil også betyde, at vi må virke for, at arbejdere med evner og lyst til at skrive får muligheder for at sætte sig ind i skrivekunstens mangesidede problemer. Vilkaerne herfor er yderst ringe i dag. Der findes faktisk kun selvstudiets vej. Arbejderbevægelsens højskoler og aftenskoler kan måske blive en støtte, - især hvis fagbevægelsen og dens blade sætter ind på opgaven.

Arbejderlitteratur i form af mundtlig fortællekunst og sange om arbejdsforhold spiller en vis rolle blandt arbejderne. Skrivende arbejdere vokser imidlertid ikke frem heraf uden videre. Men hvad forstås egentlig ved arbejderlitteratur?

Nogle mener, det er litteratur skrevet af arbejdere eller for arbejdere eller om arbejdere. Jeg kan ikke definere arbejderlitteratur på en sådan måde, - ikke hvis det skal være en dækkende forklaring.

Ligesom der findes en demokratisk borgerlig kultur og litteratur og en reaktionær borgerlig kultur og litteratur, således findes der også en demokratisk og socialistisk arbejderlitteratur og en såkaldt arbejderlitteratur, der aldeles ingen fremskridt repræsenterer, men som støtter den herskende borgerlige kultur og dens kapitalistiske samfundsbasis. Såvel borgerlige kritikere som reformister har sædvanligvis en anden opfattelse af arbejderlitteratur end marxister har. Jeg ved det af egen erfaring. Arbejderlitteratur er efter min mening

således ikke noget entydigt begreb.

DER MA skelnes klassemæssigt, vurderes efter tendensen i det, der kaldes arbejderlitteratur, - omend jeg godt ved, at der almindeligvis tænkes på den socialistisk prægede arbejderlitteratur, når der spørges om mit syn på begrebet. Men som i alle andre samfundsmæssige foreteelser må der skelnes klassemæssigt også på arbejderlitteraturen, og vi skal være varsomme med at anvende ordet i flæng. Således kan eksempler på modsatte tendenser i litteraturen om arbejdere findes lige fra skolebøger over døgnmelodier og noveller til romaner, der i milde tilfælde blot skildrer bestående tilstande med en reformistisk tendens, "objektivt" eller "neutralt" og derved kan blive en støtte for det etablerede og bagstrævet.

"Sociale skildringer, der blot afspejler en tilstand som statisk, stillestående, og ikke samtidig genspejler menneskers bevægelse fremad i klassemødsætningerne, er ikke en støtte for arbejderklassen, men for det etablerede samfund, — hvor meget de end udgiver sig for at være "objektive". Romanlitteraturen vil være en genspejling af klassesamfundet.

DET ligger klart, at Martin Andersen Nexø var en arbejderforfatter - og med sådanne kunstnerisk-litterære kvaliteter, at han indgår i verdenslitteraturen. Hans Kirk og Hans Scherfig har også skrevet om arbejderne. Vil nogen derfor kalde dem arbejderforfattere? Hans Kirk betegnedes i sin tid som "social" forfatter ligesom flere andre, men Hans Kirk huede ikke selv dette udtryk. I begrebet "sociallitteratur" lå nemlig ikke blot, at det var sociale skildringer, men også at disse ikke indeholdt eller behøvede at indeholde de samme kunstneriske og litterære kvaliteter som anden god litteratur. Nogle borgerlige kritikere af i dag er også tilbøjelige til at mene, at arbejderlitteratur kan gå an — ligesom tidligere den tilsvarende "sociallitteratur" - selv om den er af ringere kvalitet. Hermed menes også, at den slags er godt nok for arbejderne - de er jo alligevel lidt primitive, ikke sandt...? De ville gerne isolere arbejderlitteraturen ud i et hjørne. Derfor kan den akademiske kredsen omkring begrebet arbejderlitteratur ikke blot virke lidt romantisk, - men også vildledende, hvor den ikke betragter litteraturen i dens tendens og klassemæssigt, men blot emnemæssigt og dermed udflydende.

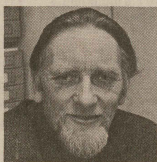
Hans Kirk sagde: - at være forfatter er et fag som ethvert andet håndværk, det kræver arbejde og viden. Otto Gelsted sagde det på en anden måde: - Kritikerne kan ikke trække talenter op af arbejderklassen, som man trækker gulerødder op af sit havebed! Deres ord skal sandelig

ikke gøre os til pessimister, men tværtimod få os til optimistisk at vurdere alt det, der i disse år vokser frem på den kulturelle front omkring vor revolutionære bevægelse.

Jeg mener endelig, at al litteratur, som arbejderne læser, og som fremmer arbejdernes demokratiske holdning og socialistiske bevidsthed, er litteratur for arbejderklassen.

Hvad er arbejderlitteratur?

Af Villy Karlsson

BEGREBER som »arbejderlitteratur« og »skrivende arbejdere« er kastet ind i den aktuelle kulturdebat. For at få belyst disse emner har Læf S. Nielsen henvendt sig til forskellige forfattere, såvel professionelle som »skrivende arbejdere« og bedt dem fortælle om meningen med deres forfattervirksomhed og om hvad de forstår ved arbejderlitteratur. Vi bringer her et bidrag af forfatteren Villy Karlsson. Han er udlært hemigraf, var aktiv i modstandsbevægelsen, formand for DKU 1945-50, fra 1951 ansat ved Land og Folk, chefredaktør her 1969-70. Villy Karlsson har skrevet bøgerne: »Inspirationen i den irske revolution — James Connolly«, »Ploven og stjernerne« og »Firkanten«.

— TIL DEN progressive og socialistiske arbejderlitteratur må efter min mening stilles de samme krav om kunstnerisk litterære kvaliteter, som vi stiller til al anden litteratur. Det vil også betyde, at vi må virke for, at arbejdere med evner og lyst til at skrive får muligheder for at sætte sig ind i skrivekunstens mangestuede problemer. Vilkårene herfor er yderst ringe i dag. Der findes faktisk kun selvstudiets vej. Arbejderbevægelsens højskoler og aftenskoler kan måske blive en støtte. — Især hvis fagbevægelsen og dens blade sætter ind på opgaven.

Arbejderlitteratur i form af mundtlig fortællekunst og sange om arbejdsforhold spiller en vis rolle blandt arbejderne. Skrivende arbejdere vokser imidlertid ikke frem heraf uden videre. Men hvad forstås egentlig ved arbejderlitteratur?

Nogle mener, det er litteratur skrevet af arbejdere eller for arbejdere eller om arbejdere. Jeg kan ikke definere arbejderlitteratur på en sådan måde, — ikke hvis det skal være en dækkende forklaring.

Ligesom der findes en demokratisk borgerlig kultur og litteratur og en reaktionær borgerlig kultur og litteratur, således findes der også en demo-

kratisk og socialistisk arbejderlitteratur og en såkaldt arbejderlitteratur, der således ingen fremskridt repræsenterer, men som støtter den herskende borgerlige kultur og dens kapitalistiske samfundsbasis. Såvel borgerlige kritikere som reformister har sædvanligvis en anden opfattelse af arbejderlitteratur end marxister har. Jeg ved det af egen erfaring. Arbejderlitteratur er efter min mening således ikke noget entydigt begreb.

DER MÅ skelnes klassemæssigt, vurderes efter tendensen i det, der kaldes arbejderlitteratur, — omend jeg godt ved, at der almindeligvis tænkes på den socialistisk prægede arbejderlitteratur, når der spørges om mit syn på begrebet. Men som i alle andre samfundsmæssige forestillinger må der skelnes klassemæssigt og så på arbejderlitteraturen, og vi skal være varsomme med at anvende ordet i flæng. Således kan eksempler på modsatte tendenser i litteraturen om arbejdere findes lige fra skolebøger over døgnmelodier og noveller til romaner, der i milde tilfælde blot skildrer bestående tilstande med en reformistisk tendens, »objektive« eller »neutrale« og derved kan blive

en støtte for det etablerede og bagstrævet.

»Social« skildringer, der blot afspejler en tilstand som statisk, stillestående, og ikke samtidig genspejler menneskers bevægelse fremad i klassemodusningerne, er ikke en støtte for arbejderklassen, men for det etablerede samfund, — hvor meget de end udgiver sig for at være »objektive«. Romanlitteraturen vil være en genspejling af klasse-samfundet.

DET ligger klart, at Martin Andersen Nexø var en arbejderforfatter — og med sådanne kunstnerisk-litterære kvaliteter, at han indgår i verdenslitteraturen. Hans Kirk og Hans Scherfig har også skrevet om arbejderne. Vil nogen derfor kalde dem arbejderforfattere? Hans Kirk betegnedes i sin tid som »social« forfatter ligesom flere andre, men Hans Kirk huede ikke selv dette udtryk. I begrebet »sociallitteratur« lå nemlig ikke blot, at det var sociale skildringer, men også at disse ikke indeholdt eller behøvede at indeholde de samme kunstneriske og litterære kvaliteter som anden god litteratur.

Nogle borgerlige kritikere af i dag er også tilbøjelige til at mene, at arbejderlitteratur

kan gå an — ligesom tidligere den tilsvarende »sociallitteratur« — selv om den er af ringere kvalitet. Hermed menes også, at den slaga er godt nok for arbejderne — de er jo alligevel lidt primitive, ikke sandt . . . ? De ville gerne isolere arbejderlitteraturen ud i et hjørne. Derfor kan den akademiske kredsen omkring begrebet arbejderlitteratur ikke blot virke lidt romantisk, — men også vildledende, hvor den ikke betragter litteraturen i dens tendens og klassemæssigt, men blot ennemæssigt og dermed udfordrende.

Hans Kirk sagde: — at være forfatter er et fag som ethvert andet håndværk, det kræver arbejde og viden. Otto Gelsted sagde det på en anden måde: — Kritikeren kan ikke trække talenter op af arbejderklassen, som man trækker guldrødder op af et havebed! Deres ord skal sandelig ikke gøre os til pessimister, men tværtimod få os til optimistisk at vurdere alt det, der i disse år vokser frem på den kulturelle front omkring vor revolutionære bevægelse.

Jeg mener endelig, at al litteratur, som arbejderne læser, og som fremmer arbejdernes demokratiske holdning og socialistiske bevidsthed, er litteratur for arbejderklassen.